

BARWA W JĘZYKU, LITERATURZE I KULTURZE IX, pod red. Ewy Komorowskiej i Danuty Stanulewicz, Szczecin, Wydawnictwo Uniwersytetu Szczecińskiego, 2018, ss. 297

Ukazanie się na rynku wydawniczym dziewiątego już tomu z serii *Barwa w języku, literaturze i kulturze* należy przyjąć z dużym uznaniem jako wartościowe opracowanie zagadnienia barw w szerokim ujęciu interdyscyplinarnym i wielojęzycznym. Publikacja wiąże się z realizacją międzynarodowego projektu badawczego, prowadzonego pod kierunkiem Ewy Komorowskiej (Uniwersytet Szczeciński) i Danuty Stanulewicz (Uniwersytet Gdański), a skupiającego badaczy z Hiszpanii, Chorwacji, Francji, Rosji, Ukrainy, Niemiec, Norwegii i Włoch. Autorami tekstów są przedstawiciele różnych dziedzin naukowych, pochodzący z takich ośrodków jak Uniwersytet Gdański, Uniwersytet Jagielloński, Uniwersytet Szczeciński, Akademia Pomorska w Słupsku, Morski Instytut Rybacki – Państwowy Instytut Badawczy w Gdyni, Kolegium Jagiellońskie – Toruńska Szkoła Wyższa, a także Szkoła Podstawowa nr 2 w Brusach, przy czym są to nie tylko lingwiści (poloniści, rusycyści, angliści, iberyści, znawcy języka chińskiego i norweskiego), ale także osoby związane z kulturą lokalną i światem przyrody.

Bogactwo podejść do problemu barwy odzwierciedla się w przejrzystej strukturze tomu obejmującej pięć sekcji. W sekcji pierwszej zatytułowanej *Barwa w języku* prezentowane są wyniki badań głównie nad barwą czarną w języku polskim, rosyjskim, hiszpańskim i norweskim. Ewa Stala na licznych opracowaniach leksykograficznych przedstawia pole leksykalne barwy czarnej i białej w języku hiszpańskim w ujęciu diachronicznym, począwszy od hiszpańszczyzny średniowiecznej, na współczesnych słownikach kończąc.

Dwa kolejne artykuły są autorstwa Ewy Komorowskiej i Barbary Kosik-Szwejkowskiej. Pierwszy z nich jest poświęcony podstawowym nazwom barw (bieli, czerni, czerwieni, zieleni, żółci i błękitu) w języku rosyjskim i hiszpańskim oraz ich prototypowym odniesieniom. Natomiast w drugim obszernym szkicu, będącym kontynuacją poprzedniego, Autorki prezentują konceptualizację ciemnej strony życia w wyrażeniach z nazwą barwy czarnej w języku polskim, rosyjskim i hiszpańskim. Poza wartością poznawczą niezwykle cenna jest dołączona przebogata bibliografia dotycząca nazw barw w języku polskim i w wielu innych językach.

W artykule *Barwa czarna w języku polskim i norweskim. Aspekt konfrontatywny* Ewa Komorowska na przykładzie wyrażen z nazwą czerni omawia negatywne konotacje koloru czarnego w obu językach, m.in. działanie nielegalne, stany smutku,

moce i rytuały diabelskie, człowiek i jego czyny, brak i niedostatek. Okazuje się, że niektóre wyrażenia są typowe jedynie dla jednego z opisywanych języków.

W dziale drugim zatytułowanym *Barwa z perspektywy psychologicznej* znajdujemy oparte na badaniach ankietowych szkice poświęcone postrzeganiu barw, prototypowym odniesieniom nazw barw, ich wartościowaniu oraz asocjacji emocji z kolorami. I tak Agnieszka Szlachta w oparciu o wyniki analiz ankiet przeprowadzonych w grupie międzynarodowej realizującej program Letniej Szkoły Języka i Kultury Polskiej dla Cudzoziemców w jednym szkicu omawia kulturowe aspekty postrzegania dziesięciu barw w różnych grupach językowych, a w drugim – prezentuje prototypowe odniesienia tych nazw u przedstawicieli aż dziesięciu narodowości.

Również na badaniach ankietowych bazują artykuły autorstwa Danuty Stanulewicz i Ewy Komorowskiej *Wartościowanie barw przez użytkowników języka rosyjskiego – aspekty ilościowe badania wstępnego* oraz *Wartościowanie barw przez użytkowników języka rosyjskiego – ulubione kolory i skojarzenia (badania wstępne)*. Tym razem respondentami byli rodzimi użytkownicy języka rosyjskiego z Rosji, Ukrainy i Mołdawii. Ciekawe wyniki badań ujęte zostały w formie tabel, przejrzyste ilustrujących tendencje postrzegania i wartościowania barw w skali oceny pozytywnej, neutralnej i negatywnej.

W ostatnim artykule tej sekcji Aleksandra Niedźwiecka, opisując skojarzenia emocji z kolorami w grupie dwunastoletków o różnych porach dnia w szkole, doszła do wniosku, że wybór koloru i towarzyszących mu emocji nie jest wartością uniwersalną, lecz zależy od wpływu środowiska, płci, a także pory dnia i rodzaju zajęć.

Ciekawa i zróżnicowana jest problematyka szkiców w dziale *Barwa w literaturze i kulturze*. Objętościowe ograniczenia nie pozwalają na przybliżenie treści wszystkich artykułów, w pełni zasługujących na przeczytanie. Pozostaje więc zasygnalizowanie podjętych problemów badawczych. Otóż Irina Fedorczyk prezentuje ewolucję percepcji koloru na przykładzie akmeistycznej liryki Anny Achmatowej, Wu Lan omawia znaczenie bieli i czerni w kulturze chińskiej, Andrzej Orłowski przytacza ciekawe fakty z historii zespołów rockowych na wybrzeżu w latach sześćdziesiątych, kolorujących szarość, a Magdalena Olkiewicz, stawiając intrygujące pytanie: *Jak brzmi srebrzysty sopran?*, pisze o określeniach związanych z barwą w terminologii muzycznej. Tematykę kolorystyki haftu kaszubskiego podejmują Alicja Frymark i Stanisław Frymark. Wszystkie opracowania są wartościowe poznawczo i wnoszą do wiedzy o barwach wiele nowych akcentów.

Barwie w sporcie poświęcony jest szkic Michała Zbigniewa Dankowskiego, w którym znajdujemy skrupulatną prezentację rodowodów piłkarskich barw klubowych Hiszpanii, a Małgorzata Grabowska-Popow pisze o kolorystyce w świecie ryb. Teksty te zawierają cenne dla czytelnika treści realioznawcze, w których barwa zajmuje istotne miejsce.

W dziale *Varia* znajdujemy recenzję monografii Ewy Komorowskiej *Colour in Polish and Russian: A Semantic-cognitive Study* i sprawozdanie z konferencji *Progress in Colour Studies*, która odbyła się w Londynie w 2016 r., oraz jeden z plakatów zaprezentowanych podczas obrad.

Zamieszczone w tomie prace stanowią cenny materiał dopełniający poprzednie opracowania zagadnień barw w różnych sferach językowo-kulturowych, odsłaniają nowe strony podejmowanej tematyki, tym samym znacznie pogłębiając poruszane wcześniej problemy. Omawiana pozycja – o ile mi wiadomo – jest jedyną w literaturze polskojęzycznej cyklicznie wydawaną monografią na temat barw o charakterze interdyscyplinarnym, czyli pracą obejmującą różne dziedziny i dyscypliny nauki, począwszy od nauk lingwistycznych, literaturoznawczych poprzez nauki o kulturze, sztuce, mediach aż po nauki przyrodnicze, medyczne czy techniczne. Dzięki różnorodności opisywanego materiału dotyczącego barw w wielu językach i w wielu przestrzeniach kulturowych monografia stanowi ważny wkład do współczesnej humanistyki polskiej. Ponadto niewątpliwie cenne jest konfrontatywne ujęcie nazywania i postrzegania barw, co poza walorem poznawczym, ma także wartość edukacyjną, może bowiem być pomocne w dydaktyce języków obcych.

Zofia Czapiga
Uniwersytet Rzeszowski